

Det hjemmelavede menneske

Lars von Trier er strengt opdraget. Af sig selv. For ingen andre ville. Alt det ansvar, hans frisindede mor lod ligge, samlede han op, og læste sine lektier i smug, fordi hun fandt skolens disciplin borgerlig. Den frie opdragelse gjorde ham frygtløs over for autoriteter og overbevist om egne evner, men skrækslagen for alt, der lå uden for hans kontrol. Fra diverse sygdomme og til atomkrig.

INTERVIEW

Som dreng spurgte Lars von Trier jævnlig sin mor, om han skulle dø i nat. Det var ikke en nøgtern vurdering af risikoen, han bad om. Bare en simpel garanti for, at verden stadig stod, når han vågnede næste morgen. At det ikke var nu, atombomben skulle falde, eller blindtarmsbetændelsen gøre det af med ham.

Et spinkelt forsøg på at få sin mor til bare i dag at gøre en undtagelse, være den voksne og stille sig imellem ham og tilværelsens brutale uforudsigelighed.

Men Lars' mor var en moderne, frisindet kvinde med stærke idealer. Og løgn var ikke et af dem. Heller ikke de små hvide, som kan røde nattesøvnen for en nervøs dreng.

»Hvis jeg spurgte: Skal jeg dø i nat?, ville min mor typisk sige: Muligheden er meget lille, men selvfølgelig er den der.«

»Og det er altså svært at ligge og tumle med, når man er seks år gammel.«

Nogle aftener blev han ved med at plage, men sejrene var sjældne, for børn skulle behandles som voksne, mente hans mor. Lars fastsatte selv sin sengetid, købte selv sit tøj og afgjorde selv, hvornår han skulle til tandlægen. Han fik lov at tage alt det ansvar, han kunne få øje på, hvilket ikke var så lidt, for det lå og flød overalt i hans barndom.

Derfor har Lars von Trier lidt af angst hele sit liv. Derfor – og fordi han har arvet sin mors nervøse sind.

Når ingen sætter grænser for én, er alt muligt. Men omvendt: Det hele hænger også på én selv. Af samme grund har Lars von Trier altid oplevet verden som et skræmmende kaos og søgt tilflugt i små verdener, han kunne kontrollere. I de lege, han instruerede kammeraterne i. Og senere i sine film.

Endnu i dag overvældes instruktøren daglig af alverdens kaos, og får han øje på et stykke herreløst ansvar, bukker han sig ned og samler det op. Rydder op i havens vilde vækster og holder tilbage i trafikken og fortsætter på den måde den strenge opdragelse, han gav sig selv, når ingen andre ville.

»Jeg tager meget ansvar, næsten uanset hvem jeg sidder over for. Også for, at et interview skal gå godt«, siger han.

»Jeg er meget høflig og velopdragen. Temmelig konfliktsky, faktisk, tilføjer han med latter i stemmen.

»Det vil nok komme bag på mange.«

På besøg hos originalen

Lars von Trier afskyr interview, forstår jeg af korrespondancen med Zentropa Film. Især de personlige, og med 300 interview op til premieren på 'Antichrist' er enhver chance for et længere møde udelukket. Særlig på instruktørens hjemmeadresse.

Indtil alt pludselig falder på plads. De stråtede naboer anes mellem de gamle træer til begge sider. Så dukker huset op forude. Et sort træhus anbragt højt i landskabet og trukket langt tilbage fra vejen. Derinde bor han, originalen, som enhver dansker kan udenad. Fra fobierne og til de nærmest rituelle provokationer. Berømmet i den store verden som et geni, berygtet herhjemme som en professionel neurotiker.

Engang truede han med at afbryde et interview, hvis journalisten afslog at drikke snaps. Selv har jeg fået besked om, at jeg ikke må nævne, at vi mødes i hans hjem. Men er det alvor? Eller bare endnu et excentrisk benspænd?

åbenhjertigt og går nysgerrigt med på opdagelse. Interviewet driver af sted på en brise af muntert sortsyn, krydser umærkeligt frem og tilbage mellem hans liv og hans film, og kun undtagelsesvis stikker vi pagajen i vandet for at padle. Og mest for et syns skyld.

Lars von Trier er tydeligvis i vater. Lun og ligetil. Og meget, meget munter.

Hans sætninger lunter af sted på en lydløs bund af latter, som – når ordene er færdige med deres – får lov at danse på bordet i nogle få sekunder, mens øjnene trækker sig sammen i streger bag de tynde briller. Som om det ville være spild at sige noget uden at bruge en smule af udåndingen på at lave fis med et eller andet.

Mange små ansigtstaber, han tildelede sig selv. En overrumpende kovending, hvor han uden varsel modsiger den pointe, han netop har bygget op til. Og hen ad vejen små temaer, han drilagtigt vender tilbage til og bygger videre på.

Jeg må godt skrive, hvor vi er, bare ikke beskrive matriklen, så den er til at finde, viser det sig. Faktisk er Lars von Trier født og opvokset et par hundrede meter herfra og har også boet det meste af sit voksne liv i sit barndomshjem.

Sådan kan man også begrænse kaos.

For han forlod sit barndomshjem, satte han det i stand, præcis som hans mor havde ønsket, fortæller han og griner:

»Det er fuldstændig sygeligt.«

Heller ikke her på adressen er det nu rigtig lykkedes ham at flytte hjemmefra. Det var nemlig hans mors drømmehus. 'Arkitektens hus', som hun kaldte det.

»Så jeg er jo bare fulgt i min mors fodspor.«

Huset er som instruktøren selv en blanding af underkastelse og oprør. Over bordet hænger en PH-lampe i hvidt glas, og gennem en dør, der står åben til haven, siver lydene herind af den verden, han selv voksede op i. Fuglestemmer væver sig ind og ud af hinanden i forårsdagen, og med mellemrum hamrer et tog forbi på skinnerne derude.

I sine film går Lars von Trier en dyd ud af ikke at trave i nogens fodspor, men i sin karriere som menneske er han knap så kræsen. Hans mor var kommunist, og så langt tilbage kan han huske, har han også selv stemt kommunistisk.

»Jeg er meget kritisk over for meget af det, min mor gjorde og tænkte, og jeg har meget vrede i forhold til hende. Hun har været så betydningsfuld for mig, at jeg nærmest føler ubehag ved at tænke på hende«, siger han og tilføjer med et smil:

»Men her sidder jeg altså i det hus, hun syntes, var fantastisk.«

På film og i sit liv har Lars von Trier altid sværmet for det religiøse, men når han skal forklare sin egen og andres adfærd, er det tydeligvis biologien, han tyr til.

»Ungerne skal jo jages hjemmefra, for der er grænser for, hvor meget mad der findes i et område«, siger han.

»Derfor skal vi ud og finde et nyt sted og gøre alting på vores egen måde. Når vi så har gennemført det, kommer vi til at ligne vores forældre fuldstændig.«

En pinlig mor

Lars von Trier er som antydnet fuld af paradokser. Evtigt åndeligt søgende, men også kommunist. I offentligheden en frygtløs rebel, derhjemme en velopdragen, nærmest konfliktsky borger. I filmens verden ophavsmand til et dogme, der begrænser instruktørens kontrol, privat afhængig af det overskuelige, hvor han selv trækker i alle tråde.

Hans forældre var kulturradikale, nudi-ster og arbejdede begge i en forløber for Socialministeriet. Hans mor havde været modstandskvinde og var præget af optimismen efter krigen. En idealistisk og frisindet kvinde, der havde samlet alle sine fikse ideer op i bøger.

Hans far var socialdemokrat. Og halvt jøde. For gammel til at spille fodbold, men »redeligheden selv« og en besindig grundtone i det hus, hans dramatiske køne dirigerede med sine fantastiske ideer og sit sarte sind.

Moderen havde forhøjet blodtryk og lod jævnlig familien forstå, at hvis de ikke opførte sig ordentligt, ville hun dø af det. Når tingene ikke gik efter hendes hoved, trak hun sig tilbage til sit værelse og lagde kabale, og hun havde altid en lille hemmelighedsfuld dåse på sig med selv-

Foto: Danmarks Radio

1969 Da Lars von Trier var 12 år, spillede han hovedrollen i Thomas Windings tv-serie 'Hemmelig sommer'. Men han var mest optaget af at studere lydoptagelser og kameragange og sagde i interview, at han ville være filminstruktør. 10 år gammel havde han overtaget sin mors lille 8-mm småfilmsapparat og var begyndt at lave film. Lave dukkefilm og tegnefilm og klippe en montage sammen af stumper fra en dokumentar om kakerlakker og Carl Th. Dreyers 'Jeanne d'Arc' og håndkolorere billeder.

»Hvorfor flygte fra noget, du ved, du ikke kan flygte fra?« hed hans første lille spillefilm fra 1970, der handlede om en dreng, der så en anden dreng ligge blodig på vejen efter en ulykke og hvidskræmt tog flugten, men uanset hvor han flygtede hen blev ved med at møde trafikofficeret. Hans anden film hed 'En blomst' og handlede om en dreng, der plantede og passede en blomst på en bakketop i skoven, indtil verden gik under i et inferno af jetjagere og bomber.

mordspiller, i fald hun blev alvorligt syg.

Hun led af klaustrofobi, kørte aldrig i elevator og nægtede at underkaste sig noget. Det var en menneskeret at sige nej, mente hun, også til den mest indlysende lægebehandling, men aldrig så snart havde hun ekserceret sin ret, for hun blev opslugt af tvivl. Så Lars lærte hurtigt at tage sin far med, når han skulle noget ubehageligt, eksempelvis på hospitalet.

»Min mor piskede stemningen helt vanvittigt op. Sådan: Åh, hvor er det frygteligt! Jeg bliver nødt til at gå nu. Og så følger man sig jo endnu mere forladt.«

Lars' mor var pinlig, syntes han. Og det synes han sådan set stadig.

»Jeg er blevet i sådan en pubertetsfase over for hende«, smiler han.

»Måske fordi vi ligner hinanden.«

Angsten for det hele

Skeen skræmte mod koppen bund. Det er medicinen, siger han, der får ham til at ryste. Og hans nervøse gemyt. Men det har været meget værre. I fjor måtte han opgive at spise morgenmad på et hotel, fordi alt faldt af skeen.

Angsten begyndte, da Lars var 5-6 år. Og to ting frygtede han over alt andet: blindtarmsbetændelse og atomkrig.

»Hver gang der fløj en jetjager henover, var jeg sikker på, at nu gik verden under.«

Efter nøje overvejelse nåede han dog frem til, at blindtarmsbetændelse nok var at foretrække, for det var mest læggerne og hospitalet, han frygtede, og han kunne jo bare løbe over i skoven og gemme sig. Og ligge der og dø i sikkerhed.

I dag har lidelsen et navn: OCD, som allerede dengang gav sig udtryk i tvangstanker og tvangshandlinger, og når hans mor ikke ville afværge atomkrigen, måtte han jo selv, hvilket han klarede ved at stille ting op i vindueskarmen i bestemte rækkefølger. Og, siger han:

»Det er der faktisk ikke ret mange mennesker, der har takket mig for.«

Hjemme hos Lars var alt tilladt, så det var der, legene foregik. Hans kammerater var lidt yngre, og det var altid Lars, der fandt på legene og bestemte. Lidt ekshibitionistisk, som han siger.

»De andre skulle se på mig. Og ligesom ved filmseriet var det jo så mig, der styrede tingene. I den lille verden har jeg en vis kontrol, som jeg bestemte ikke føler, at jeg har i den store.«

Så han traskede med sindsro rundt i hægedyndet, gravede jordhuler i haven, legede på togbanen og gik armgang i 2. sals højde i den møre tagrende.

»Hold kæft, det var sjovt!«, siger han.

Der lyder et klik på bordet.

»Så! Nu stoppede din ene båndoptager. Og vi skal jo helst have to kørende!«, repeterer han logikken, mens jeg kaster mig

over apparatet.

»Så tilføjer han i triumf:

»Det er vanvittigt neurotisk af dig.«

Lykkelig lokumslæsning

Fire gange om dagen går Lars von Trier i panik. Cirka. Og det er i gode perioder som nu. Pludselig pumper adrenalinen, hjertet banker, og han kan ikke få vejret.

»Det kommer typisk af, at jeg tjekker et eller andet sted på kroppen og synes, at hov, der sidder et eller andet her. En cancer. Og så havner jeg i et eller andet tjeckritual, som bliver ved«, siger han.

For et år siden i en sådan grad, at han blev ved med at tjekke, til det blødte. Men det er de velkendte rædsler. Det trygge helvede. For tre år siden stødte så en ny til.

»Alle har jo hørt, at jeg altid har været superneurotisk, så hvad skulle der være specielt ved en depression?«, smiler han.

Men der er stor forskel, opdagede han. For i en depression giver man bare op og bliver liggende. Selv forklarer han depressionen med, at hans angst til sidst overmandede ham, næsten som når man bevimer under stærk smerte. Eller med von Triers ord:

»Så siger kroppen: Okay, så kobler vi lige ham idioten fra et øjeblik.«

»Man kan ligge og tude og kigge ind i

en væg. I månedsvis. Jeg kunne ligge og tænke på at stå op og pisse i tre-fire timer uden at orke det.«

»Hvor lang tid varede det?«

»Jamen, det bliver ved. Man siger, at man skal medicineres fem år efter, men nu er jeg jo altid blevet medicineret, så det er jo lige meget«, griner han.

Når man ligger og er deprimeret, frigøres der nogle endorfiner, en slags belønning, og derfor bliver man ligget, forklarer han. Og kuren er lige så enkel.

»Man skal stå op og gå en tur. Det har de sikkert sagt i 400 år«, griner han.

Han rejser sig og vinker mig med hen til den åbne dør, hvor han tager opstilling med en hånd på karmen.

»Jeg plejer at være et muskelbundet af energi. Det er jeg slet, slet ikke mere. I gamle dage væltede jeg rundt og fældede træer. I dag er det en gigantisk ting at få renset tagrenden. Men nu har jeg lige fået lavet vores lille krydderurtebed.«

Han nikker ud i haven, hvor en stensætning indrammer et lille kvadratisk bed midt ude i græsplænen.

»I går sad jeg helt fortryllet i et kvarter og bare kiggede på det.«

En anden del af kuren var at omgive sig med ting, der gjorde ham glad, fortæller han, da vi igen tager plads ved bordet. Først løste han lette krydsord for at få nogle lette sejre. Så fandt han en vinder:

»Når jeg sidder og skider, læser jeg i 'Jeg småfilmere'.«

Han forsvinder nedenunder og vender tilbage med en gammel falmet bog, der har tabt ryggen. I et hjørne forrest i boggen står hans navn og adresse, trykt med et stempel, købt gennem Anders And.

»Den er fantastisk!«, siger han.

»Alle forskellige filmteknikker er beskrevet i den. Og når jeg åbner den, så smiler jeg altså. Den er ligesom indbegrebet af tryghed.«

Han bladrer, pluklæser og bladrer igen.

»Så sidder jeg der og læser med stor glæde, hvordan man kan synkronisere et kvarttommebånd om til en 8-mm-film og få næsten synkron lyd.«

»Mens jeg skider.«

Gammelmandsfilmen

Længe var Lars von Trier bange for, at han aldrig ville komme til at lave film igen. Og 'Antichrist' er lavet på trods. Op ad bakke, i modvind og på glatte søler.

Da Zentropa castede til filmen, måtte de sende nogle engelske skuespillere hjem, mens instruktøren sad og græd over, at han ikke magtede at mode dem.

»Mange steder er filmen bare blevet til ved, at jeg har lukket øjnene. Jeg har ikke båret kameraet selv, hvilket jeg er pisse ked af, for det har jeg ellers altid gjort.«

Han ser på mig.

»Men det er i hvert fald ikke en gammelmandsfil. Vi tager ikke bare til Cannes med noget, vi er lykkedes med før. Og vi kan godt risikere, at det ender med et kæmpe buh-kor ved premieren.«

De fleste instruktører udvikler en stil, som kræver flere og flere penge, forklarer han. Og for at få lov at lave deres kranture og få deres 150 statister, giver de køb på deres kontrol på andre punkter.

»Jeg har ingen problemer med at gå tilbage og lave små film, og fordi vi har Zentropa, har jeg råd til at vente på den rigtige idé. Så jeg er i en situation, som meget få instruktører har været i«, siger han.

»Jeg er virkelig forsigtig med at blive dygtig til noget, fordi så bliver man ved med at gøre det. Så jeg siger: Okay, nu kan du det der godt nok. Nu skal du nærmere dig det samme på en anden måde.«

Lars von Trier elsker puslespil, forklarer han. Og på tankestadiet er en film som et puslespil uden kanter. Det er sjovt at lave film simpelt hen. En slags leg.

»Det er en vidunderlig eskapisme i nogle få glimt at drømme sig ud i en film, som måske skal blive til noget engang. Det nærmer sig ekstase, når jeg lige kan slippe angsten og nedtryktheden i et øjeblik og bevæge mig sådan ud. Huuu!«, sukker han og breder håndfladerne ud til siden.

»Det er som at svæve hen over skoven.«

Det lyder som det ultimativt skræmmende job, fordi man skal have styr på alt ...

»Fidusen er jo, selv om jeg nødig vil indrømme det, at når du skruer ned for kontrolknappen, får du nogle andre ting forende, også fordi der er mange andre kreative mennesker med. Det der dogme-

ri var jo at sige: Du må ikke kontrollere farverne i denne her film. Så kan man bruge sin energi på andre punkter».

»Men ...«, siger han med en lydløs latter: »... i denne her film har manglen på kontrol altså ikke været nogen regel«.

Mønsterbilisten

Lars var »en lillebitte splejs«, da han begyndte i den lokale folkeskole, hvor han skulle møde børn fra andre samfundslag, som hans forældre sagde. Det gjorde han så. I hvert frikvarter, hvor han blev fanget og holdt fast på en bænk og slået eller fik mavetamtam.

Den værste rædsel var nu den, de voksne spredte. For lærerne havde ikke læst de samme bøger, som Lars' mor, så børnene fik tæsk, skulle spise deres madpakker, drikke deres mælk, lave deres lektier og blev først seks timer senere sluppet ud af den »indædt rædselsfulde anstalt«.

Værst var det næsten, at man skulle række fingeren i vejret og påkalde sig hele klasesens opmærksomhed, når man skulle tisse. Uden nødvendighedvis at få lov at gå i gården af den grund. Så Lars sad og stirrede klaustrofobisk ud ad vinduet på gartneren og tænkte, at der gik verdens heldigste mand.

Fordi han måtte tisse, når han skulle. Lars' forældre anede intet om livet i skolen. Den strenge disciplin var borgerlig, mente de, og når drengen klagede sin nød, sagde de bare, at de ikke begreb, at han fandt sig i det. Hvorfor rejste han sig ikke bare op og gik?

»Jeg tog hele skolens disciplinære mønstre til mig ved at blive ekstremt artig. Hjemme var jeg meget friere. Så jeg havde sådan to små figurer, der sad på mine skuldre og hev i hver sin retning«.

Løsningen var enkel: Lars tog det hele på sig. Ikke bare hjemmets frisind og skolens strenge disciplin. Også afgrunden mellem dem. Hvorfor han på vej hjem fra skole standsede ved et buskuret og lavede sine lektier, så hans forældre ikke skulle opdage, at man skulle aflevere, og at han underkastede sig.

»Jeg er meget velopdragen«, griner han. »Det er jeg altså. I det små«.

Endnu i dag holder han tilbage med sin indkøbsvogn i supermarkedet og venter på cyklisterne, når han skal dreje i sin bil, mens han sidder bag rattet og bliver mere og mere mellemfornøjet, fordi han ikke selv modtager samme behandling.

»Så når jeg har holdt og ventet i et højresving på en cyklist, som ikke rækker hånden ud, bliver jeg rigtig sur. Især når de ikke giver et lille nik som anerkendelse«.

Du vil takkes?

»Ja! Det skal de gøre«, siger han. »Ellers bliver jeg sindssygt!«.

Vi ser på hinanden.

»Måske fordi jeg dybest set ikke bryder mig om min høflige side. Den er noget på tvunget. Så når jeg tror, jeg er høflig, er jeg i virkeligheden på forhånd sur«.

At det ikke giver sig udtryk i overdreven autoritetstro, vil være de fleste bekendt.

Lars von Triers forhold til »overmagten«, som han kalder det, blev nemlig grundlagt derhjemme, og når familien en gang om året var i Det Kgl. Teater, rejste man sig ikke, når kongen trådte ind.

»Jeg blev holdt fast i stolen«, siger han. »Jo højere jeg kan hakke op efter, jo bedre«, siger han.

»Og det føler du ikke noget ubehag ved?«

»Ikke det fjerneste. Der er jeg nærmest psykopatisk. Og det er blevet sådan en helterolle, hvor jeg synes, at jeg gør det på vegne af ... hvad jeg mener er rimeligt«.

På tosseanstalt

Hvis Lars havde talent for klaverspil, skulde han det godt. Rost blev han nu alligevel, faktisk hver gang han udfoldede den mindste kreativitet, for hans mor var fast besluttet på, at det var en kunstner, hun havde sat i verden.

10 år gammel lavede Lars sin første film. Med sin mors lille smalfilmsapparat.

»Jeg forsøgte at bygge en kørevogn med kran til kameraet. Og ud over hvad den kan, har den også sådan en ... lækkerhed«, siger han.

Men hver morgen, når han mødte i skolen, var angsten tilbage. »Verden kunne forbrænde i løbet af et sekund«, som han siger, og med tiden tog hans migræne til, han var oftere og oftere sygemeldt, og til sidst holdt han op med at komme.

I stedet fik han hjemmeundervisning, som hans forældre kaldte det, hvilket i store træk gik ud på, at han intet foretog sig for til sidst at blive indskrevet på den psykiatriske institution Nordvang som dagpatient. Blandt folk med endnu mere rod i redekassen.

»Jeg sad og snakkede om verdenssituationen med nogen, der fortalte, at der var huller i væggene, hvor der sad knive bagved, som skar fingrene af«, smiler han.

»Men jeg var jo høflig, så jeg prøvede at tale til dem om vejret og den politiske situation, mens de sad og savlede ved frokosten og fortalte, at når der kom røg op af skorstenene, brændte de mennesker«.

Båndet løber ud.

»Der er en vis stressfaktor i det der«, griner han, da jeg skifter, lytter tålmodigt til min forklaring om, at jeg har farvet den ene side af båndet, så jeg ikke vender det to gange, og konkluderer lavmælt:

»Du skal vist have noget OCD-medicin«.

Verdens bedste

Det er sin sag at gøre oprør mod frisindede forældre. For hvad skal man provokere med? Fordomme? Snæversyn?

Lars begyndte at gå på jagt, hvilket ikke passede hans ophav, men fortsatte samtidigt med at flytte snegle fra fliserne, fortæller han. Så ingen skulle træde på dem.

En tid maledede han og skrev også et par romaner. Da han ikke kom ind på Filmskolen, læste han i stedet filmvidenskab, mens han lavede to film, den ene på dansk, selv om han ikke kan et ord fransk.

I den anden oprådte han selv i hovedrolle klædt i naziform og kvindetøj.

»Det var en blodig omgang«, siger han.

»Min familie var grædefærdig«.

På Filmskolen kom han op at skændes med alle lærerne. For, som han forklarer:

»Danske filmarbejdere har en sindssygt

dårlig primitiv filmsmag. Deres forbilleder er dumme film. Sådan noget fuldstændigt mainstream lort«.

Lars var kløgere end alle dem, der skulle undervise ham, syntes han, og kunne det hele i forvejen. Så han brugte tiden på at finde nye kammerater at lave film med, og det var stadig Lars, der fandt på legene.

»Også fordi jeg var utryllet fokuseret. Jeg har altid et blik for, hvordan den næste film skal være i forhold til den forrige«, siger han.

»Det er mærkeligt, for jeg har jo al den angst og underlegenhed på forskellige måder. Samtidig er jeg fuldstændig overbevist om min egen værdi inden for det område. Jeg mener jo ... siger han og tilkaster mig et blik over brillekanten.

»... at jeg er verdens bedste instruktør«. Han iagttagte mig.

»Sæt en løgnedetektor på min arm: Det mener jeg«, griner han.

Hvad er det, der gør dig til den bedste?

»Arh!, nulevende. Dog! Og nu foreligger den mulighed jo også, at jeg ikke er den bedste. Men jeg kender det medie og tør bruge det og ved, hvad der sker, når man sætter to billeder sammen«, siger han.

»Jeg føler det stærkt«.

»Ikke, at det bliver mere populært. Jeg mener bare, at jeg er kløgere end alle andre på det område. At jeg har en analytisk evne, som gør, at jeg kan sætte min finger på de rigtige ting. Og jeg har et mod, som ingen andre rigtig har«.

Han ser på mig.

»Vil du deltage i noget tedrinking?«.

Altid gå mod vest

Lars von Trier holdt op med at se film for mange år siden. Og det er »lidt med vilje«, siger han, da vi står ved køkkenbordet og venter, mens vandet knaser i koge kedlen.

»For jeg har mit fokus og mit mål, og jeg vil ikke have hjælp til det. Jeg vil bruge de midler, jeg havde, da jeg startede. Fordi jeg mener, at jeg har en banes«.

Derfor navigerer han ud fra de mange film, han så i sin ungdom.

»Senere så jeg den første 'Matrix', som var en fantastisk film. Helt utrolig. Men jeg er bange for, at hvis jeg ser for meget af den slags, vil jeg lade mig påvirke og skifte retning«.

Det er ligesom, hvis en flok mennesker lander på en øde ø og vil kende dens udstrækning, forklarer han. Så sender de spejdere ud i alle fire verdenshjørner.

»Og hvis du får besked om at gå mod vest, skal du blive ved«, siger han, da vi står ved køkkenbordet og venter, mens vandet knaser i koge kedlen.

»Du er ikke til nogen gavn som spejder, hvis du pludselig synes, at: Arj, det virker sgu alligevel sjovere her sydpå. Og de instruktører, jeg virkelig respekterer, er blevet ved med at gå mod vest«.

Hvad skal du derude vestpå?

Han tænker længe.

»Det er så et udmærket spørgsmål«, griner han omsider, mens han hælder vandet fra koge kedlen ned i den flade tepotte i en tyk, skælvende stråle.

»Jeg kender jo ikke mit projekt, men jeg ved, hvornår det er rigtigt. Jeg har højere mål end bare at lave en god film. Jeg vil træde nogle nye spor. For 99,9 procent af

det, der laves, er reproduktion, og jeg vil gerne finde nogle ting inden for film, som kan bruges. Hvis jeg bare kunne føje et enkelt lille bogstav til alfabetet, ville det være fantastisk«.

Hvordan kan man være ...

»Så dygtig?«, griner han.

Hvordan kan man være så bange for sygdom og så ubekymret ved at tage professionelle chancer?

»Jeg er nødt til at være ubekymret. For jeg ved, at min rolle her på Jorden er at gå mod vest. Det er det, jeg skal«.

Du HAR jo bevist, at du kan?

»Jeg synes, at jeg kan mere. Og hvis du har en opgave, som du føler er større end livet - og sådan har jeg det jo med film - kan ethvert minihop føles meningsfuldt. I mit job kan man heldigvis gå mod vest i en høj alder«, siger han.

»Selv om man bliver lidt stakåndet«.

Hemmeligheden

To dage før sin død røbede Lars von Triers mor sin hemmelighed. Lars' far var død 15 år forinden, Lars var 33 år og besøgte sin mor på hospitalet.

»Så sagde hun, at min far, Ulf, ikke var min far«, fortæller han.

Lars skulle være glad for, at hun havde fundet så udsøgte kunstneriske gener til ham, mente hun. Hans biologiske far havde været hans forældres chef, men stammede fra en musikkalsk familie.

»Der er en gammel Hartmann, som har skrevet alle mulige nationalkenodier, og min halvfar er vist Niels Viggo Bentzon«, siger Lars von Trier.

Hans far var »et pragtfuldt menneske«, han absolut skulle møde, sagde hans mor. Og da Lars senere opsøgte det »pragfulde menneske«, på det tidspunkt 90 år gammel, var den fysiske lighed ganske vist tydelig, men følelserne til at overse.

»Han sagde, at han da gik ud fra, at min mor havde beskyttet sig. Så sagde han: Jeg har jo aldrig anerkendt det barn. Og endelig, at vi kunne tale gennem hans advokat, hvis der var mere«.

Allerede i dagene efter moderens afsløring kom reaktionen.

»Jeg følte mig jo som en stikling fra naturen, der var blevet sat i en potte. Alt det, jeg troede kom fra mig selv, var i virkeligheden bare min mors projekt«, siger han.

»Jeg kan huske, at min bror ringede til mig, hvor jeg sad og tudede. Nå, er hun død?« sagde han. Nej. Havde det så kun være det«, griner han.

Lars von Trier var revist op med rode. Med ét slag havde han mistet de tre vigtigste holdepunkter i sin tilværelse. Sin far. Sin mor, som døde et par dage senere, og som han følte, at han mistede dobbelt.

»Bare det, at hun havde holdt noget hemmeligt, var så gennemført borgerligt. Og så ynkeligt. Hun, som gjorde en dyd af at være ærlig og uborgerlig. Og hvorfor skulle jeg have det at vide, når hun tilfældigvis var døende?« Jeg syntes, det var at underkaste sig kliché om, at sjælen skal blafre ubesmittet videre«, siger han.

Og så mistede han endnu et holdepunkt. For Lars havde i sin ungdom gransket og dyrket sin jødiske herkomst, sært nok tilskyndet af sin mor, og nu var han

ANTICHRIST. Både i sit liv og i sine film har Lars von Trier kredset om det religiøse - senest i gyseren 'Antichrist', som bliver præsenteret i Cannes i dag. En årrække troede han, at han var halvt jøde, og gik iført kalot omkring på Mosaik Kirkegård. Senere konverterede han til katolicismen og vil gerne tro, siger han. Men kan ikke. Foto: Christian Geisnæs

pludselig ikke spor jødisk alligevel.

»Altså, hvorfor skulle jeg så rende omkring på Mosaik Kirkegård med kalot på og kigge efter mine aner? Hvorfor skulle jeg rejse rundt i verden og se kz-lejre?«.

For Lars von Trier havde tanken om at tilhøre det uønskede været forbundet med en særlig romantik, forklarer han. Og den assimilerede danske jøde-kultur var ham »meget kær«, som han siger.

»Og jeg kunne sagtens have fundet på at

snuse til det religiøse også«.

Og så meldte de dig ud?

»Ja«, griner han.

»Og alle de formælinger af at tilhøre en stamme og af en navlestreng, der fører tilbage i tiden, blev i hvert fald endegyldigt brudt der«.

Han tier et øjeblik.

»Jeg vil faktisk sige, at den tilbageværende følelse efter det var, at livet blev ...«, siger han og tøver et sekund.

»... en lille smule mere ligegyldigt«.

Kunstner er syge

Programmet for resten af Lars von Triers liv er hurtigt skrevet.

»Jeg vil gerne have noget ro«, siger han, da vi lidt efter sidder med æg og rugbrød.

»Sindssygt gerne. Jeg har forsøgt at tro adskillige gange, og jeg er døbt katolik. Jeg vil jo gerne tro. Det er bare så tydeligt, synes jeg, at religionerne bare er lavet for at få folk til at opføre sig ordentligt og sådan en plan, nogle andre har lagt for at fjerne bekymring«.

Som hvis ens mor sagde: Du skal slet ikke dø. Du skal i himlen?

»Ja. Og det hjælper selvfølgelig«.

Men giver man ham lidt tid, begynder ønskesedlen at vokse. Han har planer om at lave hul i taget og anskaffe sig en stjerneklippert, fortæller han.

»Så tror jeg, at problemerne rundt om mig bliver meget mindre«.

Medmindre det første du får øje på, er en komet med kurs mod Jorden ...

»Det gør jeg jo altid«, griner han.

»Man kan jo lynhurtigt bilde sig ind, at der alligevel er en gud. For det er svært bare at se matematik, når man kigger i en stjerneklippert«.

Så tager han igen fat på ønskesedlen.

»Det er også vigtigt for mig at have væ-

ret et godt menneske«, siger han.

»Meget vigtigt«.

Han ser på mig.

»Og jeg har jo også fået flyttet nogle snegle«, siger han og lader den glade konstatering stå et øjeblik.

»Højest sandsynligt dræbersnegle, som derefter har kastet sig over nogle andre etniske snegle«, kommer det så.

Han svinger et knæ op over bordet og sidder med en sok svævende frit i luften. Og ser ud, som om han pludselig kommer i tanker om noget.

»Nårh, ja«, siger han.

»Jeg vil selvfølgelig også gerne undgå at dø af kræft sådan lige med det samme«.

Vi rejser os og går ud i haven, hvor en stor hængekøje strækker sig mellem to store træer. Da familien købte huset, voksede der buske på skrænten, som falder i etager ned mod vandet, men buskene fjernede instruktøren og indførte i stedet »en monokultur«, som han siger. Udelukkende bestående af vedbend.

»Hvilket skvalderkålen så ikke helt har forstået«, bemærker han.

Turen ender på en lille bådebro, hvor han lægger hænderne på rækværket og ser ud over vandet. Kajakken i vandkanten er han holdt op med at sejle i.

»For jeg skulle hele tiden måle på mig selv, hvor rask jeg var. Hvis ikke jeg sejlede ud til et bestemt punkt og tilbage igen to minutter hurtigere end sidst, var jeg døde. Er du sindssyg, hvor kom jeg hurtigt derud. Og de der overbæring af kajakken. Jeg fik blå mærker overalt«.

Hvilet psykiater fortalte ham engang, at 70 procent af hjernens aktivitet går ud på at begrænse indtryk fra sanserne. Selv forestiller han sig, at filteret hos normale mennesker tager 80 procent, mens det hos »de stakkels kunstnere« kun tager 60 procent. De kan derfor se det, der ligger på kanten af vores bevidsthed, og dermed vise os noget mere af verden.

»Ulempen er, at kunstnerne også får den sygelige del af indtrykkene med. Så jeg tror, det er et ødelagt filter, som er skyld i det«.

Vi traver tilbage. Op gennem monokulturen, forbi huset og ned mod min bil, hvor vi får øje på så hanske og drenge på vej op fra bunden af den lange indkørsel.

Lars von Trier har stor respekt for folk, der giver sig hen til skæbnen, siger han.

»Og det ville jo være skønt at kunne acceptere, at man ikke er verdens bedste filminstruktør«.

Lige det er jo så ikke aktuelt ...

»Det kunne jo blive aktuelt. Folk siger hele tiden: Hvis du blev rask mentalt, ville du jo ikke lave film mere. Men så ville jeg være lykkelig«.

Selv hvis du så ikke kan lave film?

»Ja, for så ville ambitionen forsvinde. Og det, tror jeg, ville være en lykkelig situation«.

Er dit mod som instruktør i familie med din mangel på respekt for autoriteter?

»Det må du selv analysere dig frem til. Jeg kan ikke«, smiler han.

»Jeg kan bare fortælle dig, at jeg er verdens bedste filminstruktør«.

nils.thorson@politik.dk

Lars von Triers Antichrist bliver vist for pressen i Cannes i dag, har gallapremiere i Cannes i morgen og biografpremiere i Danmark på onsdag. Tirsdag bliver filmen anmeldt i Politiken.

Omveje

Livet er en gave, ingen har ønsket sig. Og byttes kan den ikke. Kun kastes bort eller tages i brug. Men hvordan?

I serien interviewer Nils Thorsen en række mennesker om, hvordan deres liv har formet deres væsen. Og hvordan deres væsen har formet deres liv. Hvad det var for en gave, de fik. Og hvordan de bruger den.

Artiklerne bringes søndage mellemrum.

De tidligere interview i serien med forfatter og reklamemand Knud Romer, skuespiller Bodil Jørgensen, forfatter og modstandsmand Tage Voss kan læses på politikken.dk/kultur.